

Nici un artist nu este artist tot timpul, pe întreg parcursul celor douăzeci și patru de ore ale existenței sale zilnice; tot ceea ce este esențial, tot ceea ce este durabil în reușitele sale se înfăptuiește în rarele momente de inspirație. Nici istoria, pe care o admirăm ca pe cea mai mare poetă, cea mai mare artistă a tuturor timpurilor; nici ea nu este în permanență creatoare [...] Întotdeauna trebuie să se scurgă milioane de ore nefolositoare ale lumii până când se arată o oră cu adevărat istorică, o oră astrală a omenirii. În Orele astrale ale omenirii, Stefan Zweig, unul dintre cei mai citiți autori de limbă germană (alături de Hermann Hesse), a creat cu migală și o peniță atemporală un poem compus din portretele individuale ale celor care au avut impact asupra cursului istoriei.

Pus față în față cu o astfel de carte, te întrebi de ce ar trebui să te intereseze subiectul din moment ce nu doar istoria se repetă, ci și istoricii. Singurul răspuns pe care îl pot găsi majoritatea e deja un clișeu extrem de enervant: Istoria e importantă fiindcă un om nu poate înțelege și manevra cum trebuie prezentul, atâta timp cât nu cunoaște trecutul luând aminte la lecțiile lui. Care lecții?! Singura lecție pe care o oferă istoria e aceea că omul nu-și învață niciodată lecția. Și cum ar putea din moment ce istoria e uneori la fel de relevantă precum o carte de critică literară? Odată ce descoperi că nu există obiectivitate, că memoria e parțial ficțională, iar emoțiile nu sunt mereu ale tale, ce mai rămâne din istorie, cât adevăr? Iată de ce istoria poate fi numită cea mai mare poetă: are niște idealuri (mai mult sau mai puțin sleite), pornește de la un adevăr, dar îl alterează sub influența presiunii sociale și a politicii personale.

„God cannot change the past, but historians can.” (Samuel Butler)

Dacă studiul istoriei pare o activitate atât de plictisitoare și lipsită de un scop practic este din cauza tendințelor unor istorici de a se axa pe evenimente (sau a noastră de a crede că e numai o arhivă de fapte demult consumate). Istoria începe să capete semnificații abia atunci când scoate în evidență principiile naturii umane, felul în care oamenii sunt mașinării de făcut istorie și simultan făuriți de ea. Avem nevoie de istorie așa cum avem nevoie și de Dumnezeu, pentru a ne putea identifica cu cineva/ceva stabilind astfel o identitate mai clară, pentru sentimentul de apartenență și pentru a imprima un sens vieții noastre. În același timp își are utilitatea și prin

faptul că ne întregeste imaginea, ne fixează rădăcinile și stabilește câteva repere, altfel viața noastră ar fi ca o carte din care citești numai paginile de mijloc, pierzi imaginea de ansamblu și nu mai înțelegi nimic.

Nu întâmplător am amânat prezentarea cărții, era necesar pentru a-i înțelege valoarea, pentru că Orele astrale ale omenirii este una dintre puținele lucrări de acest gen care reușesc a reda dimensiunea umană a unor evenimente istorice. Deși episoadele descrise ne sunt mai mult decât familiare, viziunea lui Zweig e autentică în primul rând pentru că el însuși a fost o componentă esențială a unor astfel de momente cheie din epopeea umană. Ceea ce impresionează nu e atât conținutul, cât mai degrabă forma și emoțiile transmise, pasiunea, măreția idealurilor sale, ba chiar și naivitatea. Stefan Zweig ar fi putut să scrie și despre firele de iarbă, porci mistreți, agricultură sau fotbal, impactul ar fi rămas același, fiind unul dintre rarii scriitori care și-au turnat cu generozitate sufletul în cupa fiecărui cuvânt rănit de realitate.

„Dacă în artă apare un geniu, el supraviețuiește vremurilor, dacă apare o astfel de oră a lumii ea se dovedește hotărâtoare pentru decenii și veacuri întregi”

Zweig a fost o încarnare a umanismului și unul dintre cei mai talentați povestitori ai lumii, cu o valoare de care cel mai mult erau conștienți naștii (biblioteca i-a fost arsă în 1938). Tocmai de aceea nu ar trebui să fie o surpriză faptul că printre fanii săi se numărau Einstein și Freud, influența acestuia din urmă fiind resimțită în scriitura sa la nivelul formei și-n tipul analizei folosite la realizarea portretelor.

Punctele de cotitură ale istoriei n-au fost nicicând marile evenimente care se studiază în școală, ci mai degrabă momente scurte, dar intense, adesea neglijate de istorici. Astfel de clipe sunt captate de Zweig cu o eleganță, precizie și genialitate neștirbite de vanitate, cu o formulare meticuloasă și totuși simplă. Delicatețea și ironia se împletesc cu rigoarea, iar ritmul este folosit pentru însuflețirea acestor viniete și redarea fidelă a luptei umanității cu timpul. Stefan Zweig a fost un observator nostalgic dar nu prea personal, umil și vigilent, fascinat în permanență de sufletul uman. Vocea cu care narează este un amestec de disperare, amărăciune și speranță.

Printre momentele alese de autor ca reprezentând orele astrale ale omenirii se numără:

Descoperirea Pacificului, Nunez de Balboa, 1513

„
Chiar și față de aleșii ei, soarta nu se arată niciodată prea generoasă. Arareori îngăduie zeii unui muritor mai mult decât o singură faptă nemuritoare
.”

Cucerirea Bizanțului, Mahomed, 1453

„
În istorie, ca și în viața omenească, regretele nu pot îndrepta greșeala unei clipe. O mie de ani nu pot răscumpăra ceea ce s-a pierdut într-un singur ceas.
.”

Geniul unei nopți, Rouget, 1792

„
O operă de artă poate fi dată uitării de vremea ei, poate fi interzisă și înmormântată, dar ceea ce are forță elementară învinge până la urmă ceea ce este efemer.
.”

Waterloo, Grouchy, 1815

„
Ce îngrozitor se răzbună marea secundă, aceea ce se arată atât de rar în viața muritorilor, pe cel care a fost pe nedrept alesul ei și nu a știut să o folosească... Cu dispreț respinge acest moment pe omul șovăielnic: pe cel cutezător îl înalță, însă, ca pe un zeu al pământului, ridicându-l cu brațe de foc, în cerul eroilor.
.”

Nu știu de ce din ediția de acum lipsește postfața semnată de I.M. Ștefan, cel care a și tradus-o, dar fiindcă fără ea parcă nu-i completă, în loc de încheiere vă las cu un fragment din ediția apărută la Editura muzicală în 1976:

post zweig

SURSA:

Bookblog.ro